

Kohila Mõisakool

Merit Evisalu

6.T

Tohisoo mõis

Uurimistöõ

Juhendaja: Annika Varol

Kohila 2020

SISUKORD

SISUKORD	1
SISSEJUHATUS	2
1. TOHISOO - TOIS	3
2. WRANGELLI PEREKOND	4
3. "PARUNID, EESTLASED JA ENAMLASED"	4
4. "KULINAARSED VESTED"	6
5. TOHISOO MÕIS HARIDUSTEMPLINA	7
6. INTERVJUUD	8
6.1 Intervjuu analüüs	10
KOKKUVÕTE	12
LISAD	14
Lisa 1.	14
Lisa 2.	15
Lisa 3.	16

SISSEJUHATUS

Esimesed mõisad tekkisid Eestis 13. sajandil kohalike külavanemate, eesti soost ülikute, kogukonnast eraldi seisvate eluasemetena. Aegade jooksul mõisate arv kasvas ning nad muutusid koos kirikutega meie rahvuslikku kultuurimaastiku olulisteks kujunduselementideks. Mõis on läbi aegade olnud nii iseseisev majandusüksus kui ka kohaliku vaimuelu keskus. Igal mõisal on oma nägu ja oma lugu. Raplamaa on neist lugudest tulvil, sest maakond on üks enim mõisatega asustatud piirkondi terves Eestis. (Toomet 2005, lk 3)

Antud uurimistöö teemaks on Raplamaal asuv Tohisoo mõis. Põhjuseks, miks ma valisin selle mõisa on see, et saada ülevaate mõisa omanikest, elulaadist ja hoone mineviku ja tänapäeva funktsioonist. Üheks põhjuseks on ka see, et alates 2014. aastast käin selles majas muusikakoolis klaverit õppimas. Külasthan seda maja mitu korda nädalas. Majja sisenedes aimad selle ajastu hõngu.

Töö on jaotatud kuueks peatükiks. Esimeses peatükis annan lühikese ülevaate Tohisoo küla ja mõisa tekkeloost. Teises peatükis uurin, kes olid viimased mõisaomanikud. Kolmandas ja neljandas peatükis uurin viimase omaniku Carl Mothanderi poolt kirjutatud raamatuid. Peale viimaseid omanikke, kes olid baltisaksa aadlisoost, on majas tegutsenud ja tegutseb ka praegu haridusasutus. Seda uurin viiendas peatükis. Kuuendas peatükis kogun mälestusi inimestelt, kes on selles majas õppinud.

1. TOHISOO - TOIS

Tohisoo (Tois) küla on ülestähendatud juba Taani hindamisraamatus 1241. aastal. (Kohila Koolituskeskus, 2020) Tohisoo küla oli 16 adramaa suurune muinasasula. (Toomet 2005, lk 28)

1565. aastal oli Tohisoo külas 6 peret 6,5 adramaaga ning vesiveski 2 adramaaga. Tollal kuulus küla Hans Burdtille, 1620. aastast tema lesele. (Kohila Koolituskeskus, 2020) Esimene mõis rajati siia arvatavasti 17.sajandil, see aga põletati maha vene vägede poolt Põhjasõja alguses. Milline varasem mõisa hoonestus oli, pole aga teada. (Toomet 2005, lk 28) Põhjasõja järgselt vahetas mõis mitmeid omanikke - ta on kuulunud nii von Bellingshausenite, von Bockide, von Essenite kui ka von Korffide aadliperekondade omandusse. (Praust, 2015)

Uus kivist mantelkorstnaga mõisamaja ehitati Tohisoolle 1720. aastatel. Ilmselt sellisena sai 1744. aastal mõisa endale Wangellid, aadlisuguvõsa, kust pärit mitmed nimekad feldmarssalid ja suurmaaomanikud. (Toomet 2005, lk 28)

19. sajandil II poolel oli mõisas käimas tihe kultuuri- ja majanduselu. Eriliste sündmustena mõjusid 1856. aastal tsaar Alexander II ning 1867. aastal krahv Keyserlingi ja Otto Bismarcki auks antud pidulikud lõunad mõisas. (Toomet 2005, lk 28)

Sajandi lõpu poole oli Tohisool arvestatav majandustegevus: viinavabrik varustas kohalikku Kohila kõrtsi, mõisas kasvatati täisverelist friisikarja, tegutses vesiveski, väike lubjapõletusahi ja tellisepõletusahi. (Toomet 2005, lk 28) 19. sajandi teisel poolel varustas mõis oma viinavabriku toodanguga Kohila kivisilla nurgal mõisa maadel asunud Sillaotsa kõrtsi. (Kohila Koolituskeskus, 2020)

1905.aasta detsembris olid mässumeelsed mõisapõletajad siinkandis eriti aktiivsed. Teiste seas pandi põlema ka Georg Wangelli valduses olev Tohisoo mõis. (Toomet 2005, lk 28)

1914. aastaks valmis uus peahoone. See oli ühekorruseline viilkatusega kivihoone. Esifasaadi ilmestasid kahe korruse kõrgune astmikfrontooniga keskrisaliit ning tugevasti eenduvad astmikfrontooniga külgrisaliidid. Peasissekäigu ees asub kinnine rõduveranda.

Tagafassaadil paikneb kinnine veranda, mille ees on lai terasstrepp. Kõrvalhooned on valdavalt ümber ehitatud või varemetes. (Särg 2007, lk 191)

2. WRANGELLI PEREKOND

Viimse omanikuna läheb mõisa ajalukku Benita von Wrangell, kes 1920. aastatel abiellus rootslase Carl Mothanderiga. Viimane on oma tähelepanekud balti hääbuva aadlikultuuri ja mõisapidamise kohta üles tähendanud raamatusse "Parunid, eestlased ja enamlased". (Toomet 2005, lk 28)

Maareformi käigus kaotas mõis osa oma maadest, ent ka väikemõisana sai Tohisoo elujõuline ja stimuleeriv raamistik tegusale elule. (Toomet 2005, lk 28)

Tohisoo on väga vana maaomand, alguse saanud juba hämarast keskajast ja olnud sellest saadik katkematult Wrangelli perekonna valduses. Varasemate põlvkondade ajal oli Wrangellite mõisakompleksi kuulunud suur osa Hageri kihelkonnast. Pärimiste ja abiellumiste kaudu oli valdus koost pudenenud, kuni piirdus ainult Tohisooaga. (Kohila Koolituskeskus, 2020)

Wrangelli perekond - mille mitu haru on Rootsis - on Eestimaa suguvõsa, kes pärineb XIII sajandi esimestel aastatel Baltikumi sisserännanud Hannoveri saksa rüütliisoost. (Kohila Koolituskeskus, 2020)

Nii nagu kõik balti rüütliisuguvõsad, olid ka Wrangellid sõjakad mehed. Suguseltsi kuulub seitse feldmarssalit, mis võiks olla maailmarekord. Need tublid mehed paistsid aga silma ka mujal kui sõjaväljal. Eeskätt olid nad suurmajapidajad. Enamik endise Eestimaa kubermangu ümmarguselt 1200 rüütlimõisast on seitsmesaja aasta jooksul mõnda aega kuulunud mõnele Wrangellile. (Kohila Koolituskeskus, 2020)

3. "PARUNID, EESTLASED JA ENAMLASED"

Carl Mothanderi raamat "Parunid, eestlased ja enamlased", mis ilmus Helsingis 1943. aastal, on harukordne kirjeldus nn. kõrgema seisuse elust kahe sõja vahelises Eestis. Abielludes baltisaksa aadlidaami Benita von Wrangelliga (23. VIII 1878 - 3. II 1967), astus Carl Mothander ühendusse maailmaga, mis põhimõtteliselt ei olnud ligipääsetav ühelegi inimesele väljaspool baltisaksa aadliringkondi. (Mothander 1997, lk 7)

Abielu kaudu sai Carl Mothanderist ühtlasi ka Kohila külje all asuva Tohisoo mõisa peremees. Siin õppis ta maaharimist ja tal õnnestus, ehkki mõisale allesjäänud maa oli napp, viia põllumajandus kaunis heale järjele. Mothanderide abielupaar jäi paigale kuni 1940. aasta sügiseni ning lahkus siis Eestist üsna keerulistel asjaoludel. Seda lahkumist kirjeldab Carl Mothander oma raamatus väga põnevalt. (Mothander 1997, lk 7)

Carl Mothander kirjutab oma raamatus: "Meie maavalodus nagu kogu muu maa oli natsionaliseeritud ja ei kuulunud enam meile, vaid mingile ebamäärasele kogumile, mida nimetati "rahvaks". (Mothander 1997, lk 208) Valitses kommunistlik kord. Mõisa omanikud müüsid maha kõik, mis neil oli: loomad, tööriistad, masinad ja enamiku oma rohkest vallasvarast. Hooned andsid vallale ilma rahata üürile, et neid mitte vene sõjaväelaste kätte jätta. (Mothander 1997, lk 209 - 210)

Kunstiteostele ei võinud mõeldagi. Kõik niisugune kuulus "rahvale". Mothanderid said kaasa võtta paar baltisaksa maalija Winkleri akvarelli. Nende maalide eest oleksid Mothanderid pidanud maksma suurt tollimaksu. Kui maal maksis 100 krooni, siis toll tahtis ühe maali eest 300 krooni tollimaksu. Üks "redis" lahendas probleemi: "Lõigake alt riba ära, nii et signatuur kaob, siis võib neid nimetada "tundmatu meistri töödeks, ilma kunstiväärtuseta". Hiljem võite ju riba jälle tagasi liimida." (Mothander 1997, lk 209 - 210)

Mothander kirjutab raamatus: "Enne kui me likvideerimist alustasime, oli mu naine just nagu veel puutumata kodust lahkumise puhul andnud viimase pidusöögi oma isade maal. Lauas istusime vaid meie kahekesi." (Mothander 1997, lk 215)

"Kõik oli likvideeritud, meie elule Tohisool jäme kriips peale tõmmatud. Vanker oli juba ette sõitnud, et meid jaama viia. Raske oli lahkumine muidugi ka mulle, aga palju hullem mu naisele. Õu oli rahvast täis - kohalikud elanikud olid tulnud meiega jumalaga jätma. Vaikivad talumehed vahtisid maha ja nuuksuvad naised kuivatasid põllega silmi. Puhkes hüüdmine:

“Elagu Tohisoo rootsi saksad! Õnnelikku Rootsi-reisi, aga tulge ruttu tagasi. Ärge unustage meid ja tule ikka tagasi!” (Mothander 1997, lk 219 - 220)

4. ”KULINAARSED VESTED”

Loomingu Raamatukogu sarjas on ilmunud Carl Mothanderi raamat “Kulinaarsed vested”. Carl Mothanderi abikaasal, Benita von Wrangel, pidas Tohisool külalisteraamatut, kuhu ta tegi sissekandeid külalistest ja roogadest, mida ta neile pakkus. Road olid valmistatud tõelistele gurmaanidele. Mothander 1920ndatel avaldas Tohisoo “toidublogi” Rootsi ajalehtedele. Raamat on kirjutatud humoorikas stiilis, kus pole avaldatud külaliste nimesid, vaid igaühel on hüüdnimi.

Raamatus on kirjutatud: “Tegelikult ei ole neid väikeseid pidusid Tohisool peetud “paljalt lõbu pärast”. Enamasti on neid korraldatud selleks, et pisut julgustada tervet hulka inimesi, keda Tohisoo piiride taga on homne päev varitsenud nagu julm metsloom. Tohisoo elanikud on ausalt katsunud sinna ümber istutada midagi sellest täiesti erilisest rootsi külalislahkusest ja peomeeleolust, mis keset elu hallust siiski alati söandab naerda ja maiseid rõõmusid nautida. Aga alati on esiplaanil olnud tore ja originaalne peokorraldus, mitte niivõrd kostituse peenus ja küllus”. (Mothander 2014, lk 8)

Kehakinnituseks pakuti homaare, lambaliha, artišokki ja muid delikatesse. Mõni asi paneb tõesti suu vett jooksuma. Näiteks võileibu: “Niisiis kõigepealt mõned väikesed ümmargused tükid röstitud leiba tomativiiluga ja tibakese Itaalia salatiga. Edasi väikesed ümmargused leivaviilud hea Rootsi “Kullbergi kaviaari” pärjaga, pärja sees väike kuhjake minu ema juba peaaegu maailmakuulsat kilu-, kõvade munade ja peterselli kergelt ülepraetud segu. Kolmas sort pisikesi kahekroonilise suurusi leivakesi ehtsa Rootsi “Västerbotteni koorejuustuga.” (Mothander 2014, lk 70)

Magustoidud olid tõelised kunstiteosed: “Kaussi pannakse kõigepealt üsna magusat aprikoosikompotti. Selle peale paks kiht mandlibiskviiti. Selle peale koorest, meest ja võist keedetud karamellikastmest kate. Selle peale põldmarjamoos ja lõpuks jõhvikamahlagaga toonitud roosa pilv vahukoort. Kui keegi protesteerib, siis visatakse ta lihtsalt välja.” (Mothander 2014, lk 71)

Viimane menüü enne lahkumist Tohisoolt kanti sajandivanusesse külalisteraamatusse 23. augustil 1940. "Vähisupp hakitud kalaga, *vol-au-vent* stoovitud šampinjonidest, vasika harknäärmetest ja tomatitest täidisega, Tohisoo camembert (oma toodang) kaeraküpsistega, melon *a la* Melba, kohv ja oma maja vana mandliliköör. Omahind koos jookidega 2 kr. 55 senti ühe inimese kohta." (Mothander 1997, lk 219)

"Laud oli kaetud ainult kahele. Ragnarök oli juba minu kodumaa peale langenud. Õhtusöök toimus meie lahkumise puhul minu esiisade mitmesaja aasta vanusest mõisast." (Mothander 1997, lk 219)

"Alustatud 12. septembril 1832 - lõpetatud üheksanda kõitega minu sünnipäeval 23. augustil 1940. Tänan!" Niisugune oli majaproua viimane sissekanne Tohisoo vanas külalisteraamatus." (Mothander 1997, lk 219)

5. TOHISOO MÕIS HARIDUSTEMPLINA

1. oktoobrist 1923 anti Tohisoo mõisahoone Kohila 6-klassilise algkooli käsutusse. Koolijuhatajaks sai August Ruut. 1924. aastal on osa ruume mõisahoones veel mõisniku ja asunike valduses. (Kohila Koolituskeskus, 2020)

1937.-1938. aastal ehitati majale kooli vajadusteks II korrus. Mõisahoonesse kolis Kohila Täienduskool, mis asus 1932. aastast Kohila rahvamaja osaliselt välja ehitatud II korrusel. 1944. aasta kevadest sügiseni oli mõisahoones Saksa vägede hospital. 1961. aastal ehitati Kohila uus koolimaja ja Tohisoole jäid algklassid ning hiljem internaat. (Kohila Koolituskeskus, 2020)

14. detsembril 1981 põles Kohila rahvamaja ja 1986. aastast võeti osa mõisahoonest kasutusele kultuurimajana. 20. märtsist 1987 kuni 24. septembrini 1992 tegutses hoones Kohila Kultuurimaja. (Kohila Koolituskeskus, 2020)

Alates 1992. aastast on mõisas Kohila Koolituskeskus, kus on nii muusika- kui kunstiosakond ja mitmes käsitöötoad. Igal suvel korraldatakse siin keraamikapäevi. Eriline

vaatamisväärsus on mõisaparki 2000. aastal rajatud puupõletusega keraamika ahi, mis on ainulaadne kogu Baltikumis. (Toomet 2005, lk 28)

6. INTERVJUUD

Intervjuu eesmärgiks oli koguda inimeste mälestusi Tohisoo mõisa kohta. Oma mälestusi ja fotosid jagasid kaks inimest, kes meenutasid oma kooliaega Tohisoo mõisas. Koostasin viis küsimust:

1. Millises ajavahemikus Te õppisite Tohisoo koolis?
2. Millises seisus olid kooliruumid ja hoone?
3. Mitme klassiline oli kool sellel ajal ?
4. Mis otstarbeks kasutati mõisaruume? Õpetajate korterid, internaatkool...?
5. Kas koolis tegutses ka mõni huviring?

Intervjuu vastused sain kätte meili teel ja käsikirjas.

Mälestused Tohisoo koolist

Intervjueeritav: Terje Evisalu, meili teel, Tallinn, 08. veebruar 2020.

1. Millisel ajavahemikul Te õppisite Tohisoo koolis?

Minu koolitee Kohila keskkoolis algas Tohisool, seal õppisin ma alates 1.septembrist 1974 kuni 31.maini 1975.a. Kui ma õigesti mäletan, siis asusid Tohisool Kohila Keskkooli algklassid (esimesed ja teised klassid). Algklassid õppisid Tohisool arvatavasti ruumikitsikuse tõttu, sest kasutusel oli vaid praeguse gümnaasiumimaja vana osa, koolimaja uues osas algas õppetöö 1977.a. sügisest.

2. Millises seisus olid kooliruumid ja hoone?

Tohisoo koolimaja oli soe, valgusküllane ja avar, vähemalt ei mäleta ma mingeid probleeme. Koolimaja oli suur, mitmekorruseline, laiade treppidega, suurte akendega. Ja vahetunnis sai kooli pargis mängida ja joosta, see oli väga vahva.

3. Mitme klassiline oli kool sellel ajal?

Kuna sel ajal oli juba olemas Kohila Keskkooli oma maja Kohila alevi keskel, siis paigutati Tohisoo ruumipuuduse leevendamiseks ainult algklassid (esimesed ja teised klassid). Kohila Keskkool oli siis juba 11-klassiline, enamasti paralleelklassidega, õpilasi oli umbes 700 või ka rohkem. Lisaks oli veel ka venekeelne kool, seal õppisid lapsed ka maakonna teistest piirkondadest.

4. Mis otstarbeks kasutati mõisarume? Õpetajate korterid, internatkooli...?

Enamasti kasutati Tohisoo ruume kooliklassideks, aga kindlasti oli ka saal, keldrikorrusel asus garderoob ja arvatavasti ka söökla (söökla kohta puuduvad kahjuks mälestused, aga koolilõuna oli kindlasti ette nähtud).

Kooli ja ka koju sõitmise iga päev koolibussiga, buss sõitis graafiku järgi Keskkooli juurest ja siis Tohisoolt läbi ja sealt edasi vastavalt suunale kas Pahkla või Hageri poole. Ma ei mäleta, et sel ajal, kui mina Tohisool käisin, seal internati oli, sest koolibuss sõitis ju iga päev.

Maja vasakus tiivas asusid vist mõned ametikorterid, minu mäletamist mööda elasid ühes neist "kooliteenijad"- nemad vist koristasid koolimaja. Nendega meil otsest kokkupuudet ei olnud ja mälestused ei pruugi olla tõesed.

5. Kas koolis tegutses ka mõni huviring?

Ei mäleta, et mõni huviring oleks tegutsenud, igatahes ei osalenud mina nendes. See poleks olnud võimalik, kuna pidime peale tundide lõppu bussi peale minema. Sel ajal ei olnud peredes palju autosid, et vanemad oleks saanud lastel järgi käia. Kui juhtusid bussist maha jääma, siis tuli jalgsi koju minna, 5 kilomeetrine teekond tundus siis lõputult pikk ja võttis kaua aega.

Mul ei ole kahjuks palju konkreetseid mälestusi esimesest klassist, küll aga mäletan, et õppida oli vahva ja koolis oli tore käia.

Mälestused Tohisoo koolist

Intervjueeritav: Anne Utšenikova, käsikiri, Kohila, 16. veebruar 2020

Tohisool alustasin ma oma kooliteed 70 a. tagasi e. 1950. aastal, siis oli see 7 kl. kool.

Mäletan oma esimest koolipäeva maalapsena: ei olnud ma nii suures majas käinud, kõik tundus nii võõras ja harjumatu, eriti trepid.

Koolile anti see hoone juba 1922. aastal. Algul oli ainult viis klassi ja õpetajate eluruumid, siis peagi jäi maja väikseks. 1938. aastal tehti juurde veel üks korrus ja pandi peale plekkkatus. Meie klass asus teisel korrusel. Esimesel päeval lubati kooli siseneda

peauksest, siis ülejäänud koolipäevadel käisime nahavabriku poolsest uksest. Trepist üles vasakule jäid direktori eluruumid. Õpilased läksid otse alla. Seal asusid garderoobid, tualetid ja teisel pool otsas oli söökla. Seal asus ka puhvet, kus sai osta teed ja saiakesi. Mäletan, et garderoobide juures seinad olid rohelised ja see oli kuidagi sünge. Seal oli üksi kõhe minna. Keldris oli veel keskkütteruum ja hiljem füüsika ja keemia klassid. Meie klassid olid üleval. Seal oli mõnus ja valge. Aula oli seal kus praegugi ainult poole väiksem. Seal oli vahesein ja kõrval (lõuna pool) veel klassiruum. Aulat kasutati ka võimlana. Seal olid seintel redelid. Nurgas olid rööbaspuud. Saali taga olid toad internaatkooli õpilastele. Hiljem tehti ka nendest klassiruumid. Saali taga (põhja pool) oli lauluklass. Koolimaja esist ust ehk paraadust kasutati ainult kevaditi, kui ilmad olid juba soojemad ja kuivemad, sest õpilased jooksid vahetunnil õue.

Tol ajal oli koolis pioneeriorganisatsioon, mis tegeles paljude asjadega. Mina pioneer ei olnud, sest mina olin kõige noorem ja mind ei võetud, kui teised läksid, siis hiljem ma ei tahtnud. Huviringid olid koolis samuti nagu need nüüdki, aga need olid teistmoodi. Pioneeridel oli oma nukuteater, õmmeldi ise käpiknukke. Oli rahvatantsuring (IV klassil olid peotantsu tunnid). Oli kirjandusring ja toimetati seinalehte, kus olid kooli põnevamad sündmused ja seigad. Koolis oli au sees ka sport. Oli olemas spordiväljak, mis asus kohe laululava ees. Seal olid jooksurajad, kaugus-, kõrgushüppe ning kuulitõuke kohad. Veel oli võrk- ja korvpalliväljak, suusarada ja uisuväljak. Koolil oli oma kooliaed, mis oli klasside vahel jagatud. Seal me töötasime isegi suvel, rohisime ja kastsime.

Omaette koht oli koolimaja park, mis sai väga korras hoitud. Iga kevad tehti üks koristuspäev, mis lõppes lõketega kus põletati kõik vana sodi. Kuna pargis oli laululava, siis toimusid seal alati Raplamaa laulupeod (Laine Mesikäpa juhtimisel), mis olid tol ajal väga rahvarohked. Algasid tantsupeoga laupäeval, pühapäeval oli rongkäik ja vabaõhuetendus. Mõisas oli staap. Ka koolil olid oma laulupeod. Korraldati karnevale ja peoõhtuid, millega teeniti ekskursioonideks raha. Mina lõpetasin kooli 1961. aastal, mis oli ühtlasi viimane lend (II) seal koolis. Edasi läks õppetöö juba alevisse uude kooli.

Intervjuu analüüs

Kuigi Terje Evisalu käis Anne Utšenikovast koolis kaks kümnendit hiljem, on nende mälestused üpris sarnased. Mõlemal vastajal on kooli ruumide osas positiivsed mälestused. Väikeste lastena jätsid neile ereda mälestuse mõisa suured ja laiad trepid. Kuigi Anne mäletas, et keldrikorruse ruumid tekitasid temas algselt sünge ja kõheda tunde, siis üleval korrusel olevad klassiruumid olid mõlema vastaja jaoks mõnusad ja hubased.

Kuigi Terje alustas oma kooliteed Tohisoo mõisas, siis juba aasta pärast liikus ta edasi Kohila alevi asuvasse kooli peamajja. Anne aga käis Tohisool kogu kooliperioodi ning oli viimane lend, kes seal majas kooli lõpetas. Terje ajal käis Kohila Keskkoolis umbes 700

õpilast, koos alevis asuva eestikeelse ja venekeelse kooliga ning ruumikitsikuse tõttu asusid algklassid (1. ja 2. klass) Tohisoo mõisas.

Erinevalt Terjest on Anne mälestustes palju huviringe ja üritusi. Terje arvab, et kuna oli vaja koolibussile jõuda, ei olnud tal võimalik huviringides osaleda. Sellel ajal sõitis koolibuss iga päev ning tema internaati ei mäleta. Anne ajal oli koolis ka internaatkool ning toimus palju toredat õppevälist tegevust.

KOKKUVÕTE

Antud uurimistöös selgus, et Tohisoo mõis on läbi aegade täitnud oma väärikat eesmärki. Ta on kuulunud mitmele aadliperekonnale, on täitnud kultuurimaja ja kooli funktsioone, teda on põletatud ja siis uuesti üles ehitatud.

Uurimise käigus sain teada mõisa omanikest ja nende elukäigust Eestis. Wrangelite lahkumine okupeeritud Eestist oli tragöödiaks nii neile kui ka kogu külarahvale.

Uurimistöökäigus sain põhjaliku ülevaate Carl Mothanderi teostest. Teoses "Parunid, eestlased ja enamlased" käsitleb Mothender perioodi, mil ta sai aimu baltisakslastest ja eestlastest ning nende eluolust Tohisool.

Töö käigus tuli välja, et Tohisoo mõis on suure osa oma ajaloost olnud kultuuri- ja haridusasutus. Oma mälestusi jaganud inimesed meenutavad soojalt oma kooliaastaid Tohisool.

Kogutud mälestuse põhjal sain lisaks raamatutest ja internetist leitavale informatsioonile, otsesid meenutusi Tohisool õppinud inimestega läbi intervjuude. Tehtud intervjuud annavad panuse Tohisoo mõisa ajaloo säilitamisele.

KASUTATUD KIRJANDUS

Kohila Koolituskeskus. (2020).

<https://www.tohisoo.edu.ee/mois#tm> [29.12.2019]

Mothander, C. (1998). *Parunid, eestlased ja enamlased*. Tartu: ILMAMAA. [19.01.2020]

Mothander, C. (2014). Loomingu Raamatukogu "Kulinaarsed vested". *Eesti kirjanike liidu ajakiri*, 40. Tallinn. [12.01.2020]

Praust, V. (2015). *Eesti mõisaportaal*.

<http://www.mois.ee/harju/tohisoo.shtml> [29.02.2020]

Särg, A. (2007). *Raplamaa mõisad ja mõisnikud*. Tallinn: Argo. [05.01.2020]

Toomet, K. (2005). *25 mõisa Raplamaalt*. Tallinn: Tallinna Raamatutrükikoda. [29.12.2019]

LISAD

Lisa 1.

Foto: Anne Utšenikova (Rungi) erakogust

Tohisoo kooli II lennu vilistlased ja õpetajad 1961.a.

Lisa 2.

Foto: Anne Utšenikova (Rungi) erakogust
Tohisoo kooli II lennu vilistlased 1961.a. Tohisoo saalis

Lisa 3.

Foto: Terje Evisalu erakogust
Pidu Tohisoo pargis 1974.a. kevadel

